

Advies van het Comité van de Regio's over:

- het „Voorstel voor een besluit van het Europees Parlement en de Raad tot tweede aanpassing van Besluit 1110/94/EG betreffende het vierde kaderprogramma van communautaire werkzaamheden op het gebied van onderzoek, technische ontwikkeling en demonstratie (1994-1998)”, en
- het „Voorstel voor een besluit van de Raad tot tweede aanpassing van Besluit 94/268/Euratom betreffende een kaderprogramma voor communautaire activiteiten op het gebied van onderzoek en onderwijs voor de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (1994-1998)”

(96/C 337/10)

HET COMITÉ VAN DE REGIO'S,

Gelet op het voorstel voor een besluit van het Europees Parlement en de Raad tot tweede aanpassing van Besluit 1110/94/EG betreffende het vierde kaderprogramma van communautaire werkzaamheden op het gebied van onderzoek, technische ontwikkeling en demonstratie (1994-1998), en het voorstel voor een besluit van de Raad tot tweede aanpassing van Besluit 94/268/Euratom betreffende een kaderprogramma voor communautaire activiteiten op het gebied van onderzoek en onderwijs voor de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (1994-1998) welke voorstellen één document vormen (COM(96) 12 def.)⁽¹⁾;

Gelet op het besluit van de Raad van 29 maart 1996 om het Comité hierover, in overeenstemming met artikel 198 C, eerste alinea van het EG-Verdrag, te raadplegen;

Gelet op zijn besluit van 18 juli 1995 om commissie 7 „Europa van de burgers, Onderzoek, Cultuur, Jeugd- en Consumentenzaken” met het opstellen van dit advies te belasten;

Gelet op het op 23 april 1996 door commissie 7 goedgekeurde ontwerp-advies (CDR 129/96 rev.) (rapporteur: de heer Geisel);

Gelet op de artikelen 130 F, 130 G en 130 I van het EG-Verdrag;

heeft tijdens zijn 13e zitting van 12 en 13 juni 1996 (vergadering van 13 juni 1996), het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Een van de doelstellingen van de Gemeenschap is de wetenschappelijke en technologische grondslagen van de industrie van de Gemeenschap en haar internationale concurrentiepositie te versterken, alsmede de onderzoeksactiviteiten te bevorderen die uit hoofde van andere hoofdstukken van het Verdrag nodig worden geacht.

1.2. Voor de verwezenlijking van deze doelstellingen onderneemt de Gemeenschap, in aanvulling op de maatregelen van de lid-staten, de volgende activiteiten:

- tenuitvoerlegging van programma's voor onderzoek, technologische ontwikkeling en demonstratie, waarbij de samenwerking met en tussen ondernemingen, onderzoekcentra en universiteiten wordt bevorderd;

- bevordering van de samenwerking inzake communair onderzoek, communautaire technologische ontwikkeling en demonstratie met derde landen en internationale organisaties;

- verspreiding en exploitatie van de resultaten van de activiteiten op het gebied van communair onderzoek, communautaire technologische ontwikkeling en demonstratie;

- stimulering van de opleiding en de mobiliteit van de onderzoekers in de Gemeenschap.

1.3. Alle activiteiten van de Gemeenschap worden samengevat in een meerjarenkaderprogramma, dat afhankelijk van de stand van zaken aangepast of aangevuld wordt. Het kaderprogramma wordt uitgevoerd door middel van specifieke programma's, die binnen elke activiteit worden ontwikkeld en waarin nadere bijzonderheden worden vastgelegd.

⁽¹⁾ PB nr. C 115 van 19. 4. 1996, blz. 1 tot 13.

2. Algemene opmerkingen over het O&O-beleid

2.1. Onderzoek en technologische ontwikkeling zijn van fundamenteel belang voor de positie van de Unie t.o.v. de internationale concurrentie en voor de kans op verdere economische groei. Alleen als door middel van innoverende maatregelen een duurzame, de werkgelegenheid stimulerende economische groei is bereikt, kan de werkloosheid worden bestreden, is een gezonde arbeidsmarkt haalbaar, en kunnen nieuwe banen worden geschapen. Hierop is in het Witboek „Groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid” al duidelijk gewezen. Stimuleren van onderzoek en technologische ontwikkeling betekent dus investeren in de toekomst.

2.2. Het Comité onderstreept daarom nogmaals hoe belangrijk het is dat de Unie O&O-activiteiten stimuleert.

2.3. De Raad heeft in zijn besluiten van 26 april 1994 bepaald dat het Vierde Kaderprogramma van de Unie inzake onderzoek, technologische ontwikkeling en demonstratie (1994-1998) en het Euratom-kaderprogramma geëvalueerd dienen te worden. Op grond van de in deze besluiten omschreven criteria kan het totale maximumbedrag voor het Vierde Kaderprogramma met 595 miljoen ecu worden verhoogd tot 11,641 miljard ecu, en kan het maximumbedrag voor het Euratom-kaderprogramma met 105 miljoen ecu worden opgevoerd tot 1,359 miljard ecu.

2.4. Als gevolg van de toetreding van Finland, Oostenrijk en Zweden tot de Unie zijn de EG-middelen met 6,5 % verhoogd. Wordt de aanvullende financiering voor beide kaderprogramma's met dezelfde factor uitgebreid, dan komt deze uit op in totaal 745 miljoen ecu.

2.5. Gezien de druk op de EG-begroting stelt de Commissie niettemin voor om voor het Vierde Kaderprogramma en het Euratom-kaderprogramma in totaal niet meer dan de al vastgestelde 700 miljoen ecu extra uit te trekken.

3. Bijzondere opmerkingen over de aanvullende financiering van het Vierde Kaderprogramma en het Euratom-kaderprogramma

3.1. Naar aanleiding van de eerste, tussen december 1994 en maart 1995 gepubliceerde verzoeken tot het indienen van voorstellen zijn de betalingsverplichtingen voor 1995 nu voor meer dan 99 % aangegaan.

3.2. De Commissie neemt de volgende trends waar: haar verzoeken tot indiening van voorstellen hebben een massale respons gekregen, de industrie is meer betrokken bij de meeste programma's, de kwaliteit hiervan is aanzienlijk verbeterd, de omvang van alle programma's is toegenomen, en ondernemingen tonen meer belangstelling voor veelbelovende projecten.

3.3. Het probleem is volgens de Commissie echter dat het met de nu beschikbare middelen niet mogelijk is

alle kwalitatief hoogstaande voorstellen te financieren. Zo kon slechts 9 % van de voorstellen op het gebied van medische biologie worden gehonoreerd, en van de voorstellen op het gebied van informatietechnologie en telematicatoepassingen kwam, ondanks een verhoging van het hiervoor beschikbare bedrag, niet meer dan 20 % door de selectie.

3.4. De Commissie wijst er verder op dat er een algemene tendens tot versnippering bestaat, die er maar al te vaak toe leidt dat projecten onder de vereiste omvang blijven. Aangezien er een nauw verband bestaat tussen onderzoek en technologische ontwikkeling enerzijds en economische groei en werkgelegenheid anderzijds, maakt de Commissie zich sterk voor de oprichting van speciale task forces die kunnen zorgen voor een betere afstemming van de onderzoeksprogramma's op de behoeften van economie en maatschappij.

3.5. In het afgelopen jaar heeft zij al een aantal van zulke task forces in het leven geroepen; deze kunnen gericht onderzoek doen naar de eisen die in de toekomst aan onderzoek en technologische ontwikkeling in de Unie gesteld zullen worden.

De Commissie stelt voor de aanvullende financiering van 700 miljoen ecu over de volgende task forces te verdelen:

3.5.1. Task force „Luchtvaart” (165 miljoen ecu)

De luchtvaartindustrie heeft een stimulerende invloed op de ontwikkeling en beheersing van een schat aan geavanceerde technologieën en vergroot bovendien de know-how op dit gebied. Andere sectoren kunnen hiervan de vruchten plukken. Het demonstreren en toepassen van belangrijke technologieën door middel van een geïntegreerd EU-programma kan dan ook van doorslaggevende betekenis zijn voor de Europese luchtvaartindustrie, die om te overleven afhankelijk is van samenwerking op Europese schaal. De aanbevelingen van de Commissie moeten leiden tot uitbreiding van en meer synergie tussen bepaalde maatregelen van activiteit 1 van het Kaderprogramma.

3.5.2. Task force „Educatieve multimedia” (125 miljoen ecu)

In de informatiemaatschappij moeten instellingen voor onderwijs en opleiding naast hun traditionele taken burgers nu ook op het gebruik van nieuwe communicatiemiddelen voorbereiden. Op O&O-gebied zijn forse inspanningen nodig om de beschikbare know-how en technologische doorbraken in concrete producten om te zetten. Het is vooral zaak de concurrentie het hoofd te bieden, voort te bouwen op de Europese verscheidenheid aan talen en culturen, en rond het eind van dit millennium een nieuwe generatie multimedialproducten en -diensten ontwikkeld te hebben.

In dit verband is het van het grootste belang dat de communautaire programma's gecoördineerd worden en dat deze de door de lid-staten ontplooiende initiatieven aanvullen.

3.5.3. Task force „Auto-industrie” (130 miljoen ecu)

Met de ontwikkeling van schone voertuigen wordt beoogd de uitstoot van verontreinigende stoffen en broeikasgassen terug te dringen en ook andere schadelijke effecten van het verkeer in te dammen. De auto-industrie is een van de belangrijkste sectoren van de Europese economie. De Europese industrie moet snel technologische oplossingen zien te vinden voor het autoprobleem, zodat zij tegemoet kan komen aan de behoefte van de Unieburgers aan duurzame mobiliteit en tegelijk het marktaandeel van de Europese autobranche kan vergroten. Meer onderzoek en betere coördinatie kunnen een belangrijke impuls betekenen voor het opleidingsstelsel en de werkgelegenheid in Europa.

3.5.4. Task force „Intermodaliteit en interoperabiliteit in het vervoer” (90 miljoen ecu)

De verschillende vervoerstakken zijn nog lang niet genoeg geïntegreerd. Naast de ontwikkeling van schone technologieën voor het reizigers- en goederenvervoer moet ook meer gebruik worden gemaakt van milieuvriendelijker en minder „verzadigde” vervoerswijzen, zoals met name het spoor. Dit vereist een betere integratie van de diverse takken van vervoer. Om het immense marktpotentieel te kunnen benutten moeten meer gegevens over en technologieën voor geïntegreerde vervoersdiensten beschikbaar komen. De lopende onderzoeksactiviteiten en de bestaande deskundigheid dienen beter op elkaar afgestemd te worden. Een en ander moet leiden tot tastbare resultaten, met behulp waarvan het mogelijk zal zijn het vervoersstelsel te ontlasten en het concurrentievermogen van Europa te verbeteren.

3.5.5. Task force „Milieu en water” (85 miljoen ecu)

Deze task force houdt zich voornamelijk bezig met kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van het waterbeleid. Naar verwachting zal de internationale watermarkt in de komende vijftien jaar verdrievoudigen. Uit onderzoek blijkt dat op het gebied van internationale samenwerking extra inspanningen en een betere strategische afstemming nodig zijn. Hoewel waterbeheer vooral een lokale aangelegenheid is, zijn er toch aspecten van algemeen belang, die volgens de Commissie omwille van de efficiency een Europese aanpak rechtvaardigen.

3.5.6. Task force „Nucleaire veiligheid” (105 miljoen ecu)

Aangezien kernreactoren bij ongevallen het milieu ernstige schade kunnen toebrengen — een gevaar dat met name in Midden- en Oost-Europa en in de GOS-landen speelt — is nucleaire veiligheid van groot belang. Europa beschikt op dit gebied over uitstekende know-how, maar

moet zijn onderzoeksactiviteiten hier en daar wel beter coördineren. Een groot deel van het beschikbare bedrag moet volgens de Commissie gebruikt worden om de nucleaire veiligheid in Midden- en Oost-Europa en in de GOS-landen te verbeteren.

3.6. Drie verdere task forces zouden volgens de Commissie geen aanvullende financiering hoeven te krijgen en slechts coördinerende werkzaamheden dienen uit te voeren.

3.6.1. Task force „Biowetenschappen: vaccins en virusziekten”

De ontwikkeling van vaccins dient goed gecoördineerd te worden en vereist naast een transnationale inzet van middelen een multidisciplinaire aanpak binnen de biowetenschappen. Alleen door een forse uitbreiding van zijn O&O-capaciteit kan Europa de reorganisatie van de vaccinmarkt, de scherpe concurrentie van de Verenigde Staten en Japan én de opkomst van nieuwe producenten het hoofd bieden. De farmaceutische industrie was en blijft een cruciale sector van de Europese industrie.

3.6.2. Task force „Treinen van de toekomst”

De activiteiten op dit gebied moeten ertoe leiden dat bij de ontwikkeling van spoorwegsystemen meer rekening met de behoeften van de gebruikers wordt gehouden. De tekortkomingen van de markt en de factoren die de volledige benutting van het potentieel van deze vervoerstak in de weg staan, dienen geïdentificeerd en geneutraliseerd te worden. Door de vervoerskosten in te dammen en de toeleveringsindustrie te stimuleren, zal het concurrentievermogen van de industrie erop vooruitgaan.

3.6.3. Task force „Maritieme systemen”

Maritieme industrieën zijn over de hele wereld actief en worden geconfronteerd met een scherpe internationale concurrentie. Dankzij samenwerking en technologische ontwikkelingen hebben Europese ondernemingen hun concurrentievermogen en produktiviteit weten op te voeren. Technologische vooruitgang is van cruciale betekenis voor deze voor Europa uitermate belangrijke industrietak.

3.7. Ook het Europees Parlement heeft zich gebogen over de oprichting van task forces en wijst op het grote belang van nog twee onderwerpen: de ontwikkeling van alternatieve energievormen (vooral fotovoltaïsche toepassingen) en de opsporing van landmijnen met behulp van microgolven.

4. Conclusies

4.1. Algemene conclusies over het onderzoeks- en ontwikkelingsbeleid

4.1.1. Stimulering van onderzoek is volgens het Comité belangrijk als basis voor toekomstgericht economisch optreden. Daarom is het zaak dat voor onderzoek

en ontwikkeling meer middelen worden vrijgemaakt. In dit verband merkt het Comité op dat het door de EU nagestreefde doel om 6 % van de totale begroting aan onderzoek te besteden, ook met de voorgestelde verhoging nog lang niet gehaald wordt. Verder zou de Commissie moeten bekijken of bij het onderzoeksbeleid tot nu toe de juiste inhoudelijke en regionale accenten zijn gelegd; uit deze evaluatie zou zij dan conclusies moeten trekken voor het Vijfde Kaderprogramma.

4.1.2. Onder verwijzing naar het besluit van de Raad memoreert het Comité dat alle tot op heden binnen het Vierde Kaderprogramma ontplooid activiteiten geëvalueerd dienen te worden; het dringt erop aan dat de desbetreffende evaluatierapporten onverwijld worden gepresenteerd. Het Comité wijst met name op het besluit tot aanvullende financiering voor het Derde Kaderprogramma (1993), waaraan eveneens een overzicht over de financieringssituatie in de afzonderlijke specifieke programma's ten grondslag lag

4.1.3. Onafhankelijk van een evaluatie van alle afzonderlijke programma's van het Vierde Kaderprogramma steunt het Comité het voorstel van de Commissie om de middelen niet lineair over de bestaande onderzoeksprogramma's te verdelen, maar op een aantal prioritaire gebieden te concentreren. In dit verband staat het Comité volledig achter de oprichting van de task forces. Deze zouden zich volgens het Comité echter wel op de onderzoeksaspecten moeten richten, en niet op de markttoepassingen van onderzoeksresultaten. Met het testen van de task forces kan tegelijkertijd worden bekeken of deze ook voor het Vijfde Kaderprogramma bruikbaar zijn, waarbij evenwel moet worden nagelaten in dit stadium al vergaande conclusies te trekken. De Commissie dient in het vervolg bij het bepalen van de inhoud van de onderzoeksprogramma's en van de taken van eventuele task forces het Comité tijdig te raadplegen en bovendien overleg te plegen met lokale en regionale overheden, hogescholen, andere wetenschappelijke onderzoeksinstituten en — met name kleine en middelgrote — bedrijven, die hierbij betrokken zijn.

4.1.4. Het Comité vindt wel dat er ook een bepaald deel van de aanvullende financiering gebruikt moet worden om ervoor te zorgen dat de bestaande programma's goed functioneren. Het Comité doelt hierbij in het bijzonder op het TMR-programma (Training and Mobility of Researchers), waarmee beoogd wordt de uitwisseling van en samenwerking tussen onderzoekers aan te moedigen en regionale samenwerking te intensiveren.

4.1.5. Het Comité vindt het jammer dat niet duidelijk is aangegeven hoe de voor de afzonderlijke task forces voorgestelde middelen over de diverse specifieke programma's en actielijnen van het Vierde Kaderprogramma zijn verdeeld. Zo is bijvoorbeeld onduidelijk hoe de middelen voor telematicatoepassingen over de verschillende task forces zijn gespreid. Het Comité dringt er daarom bij de Commissie op aan, op logische en begrijpelijke wijze mede te delen hoe de middelen zijn verdeeld en zodoende voor meer doorzichtigheid te zorgen.

4.1.6. Tegelijkertijd vraagt het Comité zich af of de opzet van de task forces op middellange en lange termijn wel te verenigen is met de wijze waarop de programma's tot op heden zijn gestructureerd. Hierbij moet met name aan de verdeling van de task forces-middelen over de diverse programma's gedacht worden.

4.2. *Beoordeling van de task forces*

4.2.1. Het Comité vindt het een goede zaak dat het concept van de task forces met het Commissievoorstel concreet gestalte krijgt en dat daarmee een nieuw element in het onderzoeks- en technologiebeleid van de EU wordt uitgetoetst. Het Comité schaaft zich met name achter de met de task forces nagestreefde doelstelling, het concurrentievermogen van de Europese industrie op gerichte wijze op te voeren door de onderzoeksinspanningen in de EU te concentreren.

4.2.2. Het Comité stelt vast dat de onderwerpen van de task forces in eerste instantie op basis van politieke overwegingen van de Commissie zijn gekozen, d.w.z. niet in overleg met de lid-staten en het Europees Parlement, zoals bij de vaststelling van de Kaderprogramma's en specifieke programma's vereist is.

4.2.3. Het Comité erkent evenwel dat de Commissie in haar voorstel rekening heeft gehouden met de noodzaak, het concurrentievermogen van de Europese industrie in stand te houden en verder op te voeren. Dit geldt in het bijzonder voor de task forces „Luchtvaart”, „Auto-industrie” en „Interoperabiliteit in het vervoer”. Het Comité pleit er daarom voor, de middelen voor deze task forces toe te wijzen in de mate zoals de Commissie voorstelt.

4.2.4. Het Comité beschouwt het thema „Nucleaire veiligheid” als zeer belangrijk, niet alleen voor de bescherming van de burgers en het milieu, maar vooral ook met het oog op Midden- en Oost-Europa en de GOS-landen. Wel zou het Comité graag zien dat een deel van de extra middelen gebruikt worden voor andere doeleinden, zoals onderzoek naar niet-nucleaire energie.

4.2.5. Het Comité is van mening dat de task force „Biowetenschappen: vaccins en virusziekten” een aanzienlijk hogere prioriteit verdient dan de Commissie voorstelt, omdat dit onderzoeksterrein zowel voor de industrie als voor de volksgezondheid van grote betekenis is. Het vindt daarom dat er meer aandacht aan dit thema moet worden geschonken, niet alleen door de coördinatie te verbeteren, maar ook door uit de aanvullende financiering de nodige middelen hiervoor vrij te maken.

4.2.6. Wat de task force „Educatieve multimedia” betreft, wijst het Comité erop dat het onderwijs op scholen en universiteiten onder de bevoegdheid van de lid-staten en de regio's valt. Het Comité pleit dan ook voor strikte inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel en dringt er in dit verband bij de Commissie op aan te bekijken of het echt wel nodig is om hiervoor, zoals gepland, extra middelen beschikbaar te stellen. Bij het ontwikkelen van programma's op het gebied van de beroepsopleiding moeten de verantwoordelijke bestuurslagen van lid-staten en regio's worden betrokken;

bovendien dient gezorgd te worden voor de nodige coördinatie tussen deze en andere communautaire programma's. Overigens maakt het thema „Multimedia” al deel uit van het lopende specifieke programma inzake informatietechnologie.

4.2.7. De door de Commissie voorgestelde task force „Milieu en water” bevindt zich momenteel nog in de opbouwfase en heeft derhalve nog geen tastbare resultaten bereikt. Daardoor is uit het Commissievoorstel zoals dat thans geformuleerd is, niet op te maken in hoeverre er voor dit task force-gebied echt behoefte is aan onderzoek dat aanvullende middelen rechtvaardigt. Het Comité pleit evenwel voor een gerichte stimulering van onderzoek, in het bijzonder op het gebied van watervoorziening in samenhang met het gebruik van zonneënergie. Dit zou met name ook het Middellandse-Zeegebied ten goede komen.

4.2.8. Het Comité neemt er kennis van dat er volgens de Commissie meer behoefte is aan coördinatie op het vlak van enerzijds de uitbreiding van het onderzoek voor spoorvervoer en anderzijds maritieme systemen, en dat zij daarom ook binnen haar eigen diensten task forces heeft opgericht.

4.3. Financiële vooruitzichten

4.3.1. Daar de financiering momenteel onduidelijk is en het vooral onzeker is of de geplande middelen gezien de huidige financiële vooruitzichten überhaupt wel in de gewenste mate voorhanden zullen zijn, dringt het Comité erop aan dat alvorens de middelen verdeeld worden, eerst wordt bekeken op welke manier en met welke middelen er voor financiering gezorgd kan worden.

4.3.2. In verband met de aanzienlijke financiële meevallers in andere sectoren zoals de landbouw, pleit het Comité nadrukkelijk voor een herschikking van middelen ten gunste van het stimuleren van onderzoek. Zo kan duidelijk worden aangegeven hoe belangrijk investeringen in onze toekomst zijn. Daarom ziet het Comité ook niet in waarom de Commissie voorstelt de aanvullende financiering van 745 tot 700 miljoen ecu te verlagen.

4.3.3. Mocht er voor aanvullende financiering van het Vierde Kaderprogramma en het Euratom-programma, ondanks alle inspanningen om op grond van de financiële situatie tot een herschikking te komen, toch een duidelijk lager bedrag dan gepland worden uitgetrokken, dan beveelt het Comité aan, de middelen voor het intensief testen van de opzet van de task forces op slechts enkele task forces te concentreren.

Brussel, 13 juni 1996.

De voorzitter

van het Comité van de Regio's

Pasqual MARAGALL i MIRA
